

Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society

Vol 58, No 3 (2007)

Legal framework on the protection, health and welfare of animals used for experimental and educational purposes

N. KOSTOMITSOPOULOS (N. ΚΩΣΤΟΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ), A. ARVANITI (A. ΑΡΒΑΝΙΤΗ), X. DILE (X. ΔΗΛΕ), H. PAPADOPOULOS (H. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ), V. G. PAPATSIROS (B.Γ. ΠΑΠΑΤΣΙΡΟΣ), S. KYRIAKIS (ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σ.Κ.)

doi: [10.12681/jhvms.14991](https://doi.org/10.12681/jhvms.14991)

To cite this article:

KOSTOMITSOPOULOS (N. ΚΩΣΤΟΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ) N., ARVANITI (A. ΑΡΒΑΝΙΤΗ) A., DILE (X. ΔΗΛΕ) X., PAPADOPOULOS (H. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ) H., PAPATSIROS (B.Γ. ΠΑΠΑΤΣΙΡΟΣ) V. G., & KYRIAKIS (ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σ.Κ.) S. (2017). Legal framework on the protection, health and welfare of animals used for experimental and educational purposes. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 58(3), 270–274. <https://doi.org/10.12681/jhvms.14991>

Νομοθεσία για την προστασία, την υγεία και την ευζωία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς

Ν. Κωστομιτσόπουλος¹, Α. Αρβανίτη², Χ. Δηλέ²,
Η. Παπαδόπουλος², Β.Γ. Παπατσιρός²,
Σ.Κ. Κυριάκης¹

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Η χρησιμοποίηση ζώων για πειραματικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς αποτελεί επιστημονική δραστηριότητα που ρυθμίζεται από συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο, πλήρως εναρμονισμένο τόσο με το Κοινοτικό Δίκαιο όσο και με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση ETS 123 του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κύρια θέματα που καθορίζονται από την υφιστάμενη νομοθεσία είναι η διαδικασία αδειοδότησης των πειραμάτων σε ζώα, η διαδικασία καταχώρησης των εγκαταστάσεων εκτροφής και προμήθειας ζώων εργαστηρίου, καθώς και των εγκαταστάσεων πειραματισμού, η καθιέρωση των βασικών κανόνων που αφορούν στις συνθήκες διαβίωσης, στην κτηνιατρική φροντίδα και στη σωστή χρησιμοποίηση των ζώων κατά τη διάρκεια των πειραματισμών, η συλλογή των στατιστικών στοιχείων και η διαδικασία δημοσιοποίησής τους, καθώς και η προαγωγή των εναλλακτικών μεθόδων πειραματισμού. Με σχετικές ερμηνευτικές εγκυκλίους της Γενικής Διεύθυνσης Κτηνιατρικής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας, ενώ δίδονται και οι κατευθυντήριες γραμμές για τη σωστή χρησιμοποίηση και την καλύτερη δυνατή διασφάλιση της υγείας και της ευζωίας των ζώων εργαστηρίου (πειραματόζωων, παραγωγικών και ζώων συντροφιάς). Σύμφωνα με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, ο κτηνίατρος καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της σωστής χρησιμοποίησης, στην υγεία και την ευζωία των ζώων εργαστηρίου. Ο καθορισμός των νομοθετικών του υποχρεώσεων υποδηλώνει τη σημασία της συμβολής του τόσο στην πραγματοποίηση των πειραμάτων και στη φροντίδα των ζώων που χρησιμοποιούνται, όσο και στην ποιότητα της επιτελούμενης έρευνας. Είκοσι χρόνια μετά την έκδοση της Οδηγίας 86/609 και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης ETS 123, τόσο η διεθνής επιστημονική κοινότητα όσο και οι διάφοροι ζωοφιλικόι οργανισμοί αναγνώρισαν την αναγκαιότητα για την τροποποίηση και βελτίωση των υφιστάμενων νομοθετικών κανόνων, υπό το πρίσμα των σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων σχετικά με την

Legal framework on the protection, health and welfare of animals used for experimental and educational purposes

Kostomitsopoulos N.¹, Arvaniti A.², Dile X.²,
Papadopoulos H.², Papatsiros V.G.², Kyriakis S.¹

ABSTRACT. The use of animals for experimental and educational purposes is regulated by a national legal framework in accordance to the European Directive 86/609 and the European Convention ETS 123 of the Council of Europe. Main issues regulated by the above legislation are the license procedure for the use of laboratory animals, the registration of breeding, supplying and experimental establishments, the implementation of guidelines for the appropriate care and use of the animals, the collection of statistical information and the promotion of alternative to animal experimentation methods. The veterinarian plays an important role for the protection, the health and the welfare of laboratory animals. This role is well defined within the existing legislation. The supervision of the veterinarian guarantees also the quality of the obtained results from animal experimentations. After twenty years, the scientific community and the animal welfare associations recognized the need for the revision of the existing European legal framework under the new obtained scientific knowledge. The Council of Europe has recently revised the Appendix A of the European Convention ETS 123 and the Commission of the European Union initiated the process for the revision of the European Directive 86/609. Ethical evaluation, authorization procedures and registration of establishments are, also, expected to be revised.

Key words: legislation, animal experimentation, laboratory animals' health, laboratory animals' welfare

¹ Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών, Σωρανού Εφεσίου 4, Τ.Κ. 115 27, Αθήνα

² Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αχαρνών 2, Τ.Κ. 101 76, Αθήνα

¹ Biomedical Research Foundation of the Academy of Athens, Soranou Efessiou 4, 115 27, Athens

² General Veterinary Directorate, Hellenic Ministry of Rural Development and Food, Acharnon 2, 101 76, Athens

υγεία και την ευζωία των ζώων εργαστηρίου. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ολοκλήρωσε πρόσφατα τη διαδικασία και εξέδωσε την αναθεώρηση του Παραρτήματος Α της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, ενώ η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη αρχίσει τη διαδικασία για την τροποποίηση της Οδηγίας 86/609. Θέματα αιχμής κατά την αναθεώρηση της Οδηγίας 86/609 θα αποτελέσουν η ηθική αξιολόγηση των πειραματικών πρωτοκόλλων, η ανάλυση του κόστους της χρησιμοποίησης ζώων σε σχέση με το αναμενόμενο όφελος, η κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας του προκαλούμενου πόνου και της αγωνίας, καθώς και η διαδικασία της αδειοδότησης των φυσικών προσώπων, κυρίως των υπεύθυνων κτηνιάτρων και των άλλων επιστημόνων-πειραματιστών και των εγκαταστάσεων.

Λέξεις ευρετηρίασης: νομοθεσία, πειραματισμός σε ζώα, υγεία ζώων, ευζωία ζώων που συμμετέχουν στους πειραματισμούς

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρησιμοποίηση ζώων σε πειράματα (πειραματόζωα – ζώα εργαστηρίου^(*)) αποτελεί επιστημονική δραστηριότητα που έχει συνεισφέρει, και εξακολουθεί να συνεισφέρει, τα μέγιστα κυρίως: α) στη βελτίωση της Ιατρικής έρευνας για την καλύτερη ποιότητα της ζωής ανθρώπων και ζώων, β) στην αύξηση της παραγωγικότητας της κτηνοτροφίας με στόχο την παραγωγή ασφαλών και υγιεινών τροφίμων ζωικής προέλευσης και γ) στην καλύτερη εκπαίδευση. Η κακομεταχείριση των συγκεκριμένων ζώων, η χρησιμοποίηση αδέσποτων ζώων, η υποβολή τους σε ανώφελο πόνο αποτελούν πρακτικές που όχι μόνο προκαλούν το δημόσιο αίσθημα, αλλά είναι ασύμβατες με τις σύγχρονες αρχές βιοηθικής που επιβάλλει η Κτηνιατρική επιστήμη και πρακτική και η ευαισθησία των πολιτών για τις πραγματικές αρχές ζωοφιλίας. Επιπροσθέτως, η συμμετοχή ταλαιπωρημένων ζώων σε πειράματα καθιστά αναξιόπιστα τα ερευνητικά αποτελέσματα.

Η χώρα μας ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει εναρμονίσει τη νομοθεσία της με την αντίστοιχη Οδηγία 86/609 της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ανώνυμος 1986), με το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 160 περί της προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 86/609/ΕΟΚ του Συμβουλίου (Ανώνυμος 1991).

(*) Ο όρος «ζώο εργαστηρίου» αποτελεί μετάφραση του αντίστοιχου ξενόγλωσσου όρου "laboratory animal" και θεωρείται πλέον δόκιμος, αντί του όρου «πειραματόζωο», αντιπροσωπεύοντας και εκφράζοντας καλύτερα τη σημασία της χρησιμοποίησης των ζώων αυτών στην υγεία και ευζωία τόσο του ανθρώπου όσο και των υπόλοιπων ζώων και κυρίως των παραγωγικών και δευτερευόντως των αντίστοιχων ζώων συντροφιάς.

2. ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Κύριοι στόχοι της συγκεκριμένης νομοθεσίας είναι:

1. Η μείωση στο ελάχιστο του αριθμού των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς, άλλους επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.
2. Η κατάλληλη μέριμνα για τα ζώα αυτά, σε ότι αφορά στην υγεία και την ευζωία τους.
3. Να μην υφίστανται ανώφελα κανέναν πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη, όπου δε αυτά είναι αναπόφευκτα να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατό.
4. Η αποφυγή της άσκοπης επανάληψης των πειραμάτων, που πραγματοποιούνται σε ζώα.
5. Η απαγόρευση κάθε είδους χειρισμών στα διάφορα είδη ζώων, για πειραματικούς – εκπαιδευτικούς σκοπούς, χωρίς την προηγούμενη έκδοση ειδικής άδειας πειραματισμού από τις αρμόδιες κτηνιατρικές αρχές, τον ορισμό υπεύθυνου νομίμως ασκούντα κτηνιάτρου και την υποχρεωτική φυσική παρουσία του στη διάρκεια κάθε χειρισμού που γίνεται στα ζώα για τις ανάγκες της έρευνας –εκπαίδευσης.

3. ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Στο πεδίο εφαρμογής του σχετικού Π.Δ. εμπíπτουν όλα τα πειράματα που πραγματοποιούνται για τους παρακάτω σκοπούς:

- α) Ανάπτυξη, παραγωγή, έλεγχο της ποιότητας, δραστηριότητας και ασφάλειας φαρμάκων, τροφίμων και άλλων ουσιών ή προϊόντων:
  - i) για την αποφυγή, την πρόληψη, τη διάγνωση ή τη θεραπεία ασθενειών, αδιαθεσίας ή άλλων ανωμαλιών ή των συνεπειών τους σε ανθρώπους, σε ζώα (παραγωγικά, συντροφιάς, ζώα εργαστηρίου) ή και φυτά,
  - ii) για την αξιολόγηση, τη διερεύνηση, τη ρύθμιση ή την αλλαγή φυσιολογικών χαρακτηριστικών σε ανθρώπους, ζώα ή και φυτά.
- β) Για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος προς όφελος της υγείας ή της ευζωίας ανθρώπων και ζώων και
- γ) Για την προστασία των διάφορων ζώων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση διάφορων εκπαιδευτικών κλάδων, έτσι όπως προβλέπεται από το Νόμο 2015 (Ανώνυμος 1992α).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι: α) στην περίπτωση που ο πειραματισμός αφορά στην Ιατρική και Κτηνιατρική έρευνα για φαρμακευτικές ουσίες που θα χρησιμοποιηθούν ή προσθετικά που χρησιμοποιούνται στα τρόφιμα ή στις ζωοτροφές απαιτείται ειδική άδεια από τον ΕΟΦ (Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων), β) στην

περίπτωση που συμμετέχουν στο πείραμα παραγωγικά ζώα, για να δοθούν τα ζωοκομικά τους προϊόντα στην κατανάλωση απαιτείται ειδική άδεια του Ε.Ο.Φ., γ) στην περίπτωση που τα ζώα εργαστηρίου οδηγούνται σε υποχρεωτική θανάτωση (με αυστηρούς κανόνες ευθανασίας), βάσει του Κανονισμού 1174 (Ανώνυμος 2002) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου πρέπει να μεταφέρονται είτε σε μονάδες αποτέφρωσης, εγκεκριμένες σύμφωνα με το Π.Δ. 211 (Ανώνυμος 2006) ή σε μονάδες μεταποίησης υλικών κατηγορίας 1, εγκεκριμένες σύμφωνα με το ανωτέρω Π.Δ. και δ) στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται λοιμογόνοι ή και παρασιτικοί παράγοντες για την τεχνητή μόλυνση των πάσης φύσεως ζώων εργαστηρίου, απαιτούνται κατά περίπτωση εργαστηριακές και εγκαταστάσεις διαβίωσης, με αυστηρούς κανόνες βιοασφάλειας (π.χ. επιπέδου 2 ή και 3-4) και με αδειοδότηση από τις αρμόδιες υγειονομικές αρχές (και αδειοδότηση κάθε πειραματισμού).

4. ΚΥΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΡΥΘΜΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Κύρια θέματα που ρυθμίζονται από τις διατάξεις της ανωτέρω νομοθεσίας είναι: α) η διαδικασία αδειοδότησης του πειραματισμού με τη χρησιμοποίηση ζώων, β) η διαδικασία καταχώρησης των εγκαταστάσεων της εκτροφής, της προμήθειας ζώων των εγκαταστάσεων πειραματισμού και γ) η καθιέρωση βασικών κανόνων που αφορούν στις συνθήκες διαβίωσης τους, στην κτηνιατρική φροντίδα τους και στη σωστή χρησιμοποίηση των ζώων στους πειραματισμούς. Άλλα θέματα που επίσης ρυθμίζονται είναι η συλλογή των στατιστικών στοιχείων και η διαδικασία δημοσιοποίησής τους, καθώς και η προαγωγή των εναλλακτικών μεθόδων πειραματισμού (των μεθόδων, δηλαδή, εκείνων που είναι δυνατό να αντικαταστήσουν τη χρησιμοποίηση ζώων με άλλες μεθόδους ή να μειώσουν τον αριθμό των χρησιμοποιούμενων ζώων ή να βελτιώσουν τις υπάρχουσες πειραματικές τεχνικές έτσι ώστε τα ζώα να υφίστανται το λιγότερο δυνατό πόνο και ταλαιπωρία). Στα πλαίσια της καλύτερης δυνατής εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας η Διεύθυνση Κτηνιατρικής Αντίληψης, Φαρμάκων και Εφαρμογών (Κ.Α.Φ.Ε.) της Γενικής Διεύθυνσης Κτηνιατρικής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει κατά καιρούς εκδόσει ερμηνευτικές εγκυκλίους με σκοπό τη διευκόλυνση τόσο των αρμόδιων Νομαρχιακού επιπέδου Κτηνιατρικών Υπηρεσιών όσο και των ενδιαφερόμενων ερευνητών (Ανώνυμος 1992β, 1992γ, 1992δ, 2007α).

4.1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΩΝ ΣΕ ΖΩΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Π.Δ. 160, οι επιστήμο-

νες που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν ζώα για πειραματικούς ή άλλους σκοπούς και ανήκουν πάντοτε σε συγκεκριμένο φορέα (Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι., Ιδρύματα, Ινστιτούτα και Εργαστήρια Έρευνας, Ιδιωτικούς φορείς, όπως π.χ. φαρμακευτικές εταιρείες, εταιρείες τροφίμων, ζωοτροφών, αντίστοιχες εταιρείες και συνεταιρισμοί παραγωγικών ζώων που έχουν την κατάλληλη υποδομή και προσωπικό), θα πρέπει προηγουμένως να πάρουν έγκριση από την αρμόδια Διεύθυνση Κτηνιατρικής του Νομού όπου θα πραγματοποιηθεί ο πειραματισμός.

Για τη χορήγηση έγκρισης πραγματοποίησης πειραματισμού θα πρέπει ο υπεύθυνος του πειραματισμού να συμπληρώσει σχετική αίτηση την οποία μπορεί να προμηθευτεί από την αρμόδια Νομαρχιακού επιπέδου Κτηνιατρική Υπηρεσία (Ανώνυμος 1992γ). Στην αίτηση αυτή θα πρέπει να παραθέσει όλα τα στοιχεία που αφορούν στο πειραματικό πρωτόκολλο (Παράρτημα Ι της αίτησης), στα ζώα που θα χρησιμοποιηθούν (Παράρτημα ΙΙ της αίτησης) και στις εγκαταστάσεις που θα πραγματοποιηθεί ο πειραματισμός (Παράρτημα ΙΙΙ της αίτησης). Επιπλέον, θα πρέπει να συμπληρωθεί το όνομα του υπεύθυνου του πειραματισμού και το όνομα του αναπληρωτή του, καθώς και το όνομα του υπεύθυνου κτηνιάτρου. Η ανωτέρω αίτηση συνοδεύεται από φωτοτυπία του πτυχίου του υπεύθυνου του πειραματισμού και του αναπληρωτή του, καθώς και από σχετική αίτηση για την έκδοση ποινικού μητρώου από την αρμόδια Κτηνιατρική αρχή. Επίσης, θα πρέπει να κατατεθεί αντίγραφο της άδειας άσκησης επαγγέλματος του υπεύθυνου κτηνιάτρου.

Επισημαίνεται ότι έγκριση για πειράματα που περιλαμβάνουν χειρουργικές επεμβάσεις δίδεται μόνο σε πτυχιούχους των Σχολών Επιστημών Υγείας (Ιατρική, Οδοντιατρική, Φαρμακευτική και Κτηνιατρική) και της Σχολής Φυσικών Επιστημών (Τμήμα Βιολογίας με εξειδίκευση στη Ζωολογία) και εφόσον οι υποψήφιοι έχουν τη σχετική εξειδίκευση που έχει αποκτηθεί κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους ή στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα που υπηρετούν, ή τέλος σε άλλες επιστημονικές-ερευνητικές μονάδες, σε τομέα συναφή και μέσα στα πλαίσια του πειράματος.

Για κάθε πειραματικό πρωτόκολλο θα πρέπει να ορίζεται υπεύθυνος κτηνίατρος. Ο υπεύθυνος κτηνίατρος του πειραματισμού οφείλει να εκφράσει την αποψή του για τον υπό έγκριση πειραματισμό και συγκεκριμένα για το μέρος εκείνο του πειράματος που αφορά στον τρόπο χρησιμοποίησης των ζώων εργαστηρίου, στην υγεία και στην ευζωία τους (Ανώνυμος 1992δ).

Τα καθήκοντα του υπεύθυνου κτηνιάτρου καθορίζονται στο άρθρο 7 του Π.Δ. 160 και αφορούν κυρίως:

- στην τήρηση των διατάξεων που ισχύουν για την

προστασία των ζώων (ζώα εργαστηρίου, παραγωγικά ζώα, ζώα συντροφιάς και κάθε ζώντος οργανισμού που συμμετέχει σε πείραμα ή εκπαιδευτική διαδικασία),

- στην παροχή συμβουλών στο προσωπικό που μετέχει στη διενέργεια των πειραμάτων και στην ιατρική μέριμνα για τη σωστή διαβίωση των ζώων στις εγκαταστάσεις πειραματισμού,

- στη λήψη αποφάσεων για τη θανάτωση (με την εφαρμογή αυστηρών κανόνων ευθανασίας) ή στη διατήρηση των ζώων στη ζωή, μετά την ολοκλήρωση του πειραματισμού,

- στην υποχρεωτική φυσική παρουσία του, όταν γίνονται χειρισμοί στα ζώα για πειραματικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς,

- στην υποχρέωσή του να διακόψει κάθε πειραματική-εκπαιδευτική διαδικασία όταν παρατηρούνται φαινόμενα που διαταράσσουν την ευζωία των ζώων αυτών, με την πρόκληση χωρίς αιτία και λόγο πόνου και αγωνίας.

Μετά την κατάθεση της αίτησης, η Κτηνιατρική Υπηρεσία εξετάζει το πρωτόκολλο του πειραματισμού, πραγματοποιεί επίσκεψη στις εγκαταστάσεις πειραματισμού, έρχεται σε επαφή με το επιστημονικό προσωπικό που πρόκειται να πραγματοποιήσει το πείραμα και τελικά εγκρίνει ή όχι τον πειραματισμό.

Η χορηγούμενη έγκριση παρέχεται στον υπεύθυνο του πειράματος ή τον αναπληρωτή του, αναφέρεται το όνομα του υπεύθυνου κτηνιάτρου για το συγκεκριμένο πειραματισμό και έχει ισχύ ενός έτους με δυνατότητα ανανέωσης, μετά από σχετική αίτηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η άδεια αφορά αποκλειστικά τον υπεύθυνο και τον αναπληρωτή του πειράματος και εκδίδεται μόνο για το συγκεκριμένο πειραματικό πρωτόκολλο.

4.2. ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η καταχώρηση των εγκαταστάσεων εκτροφής, προμήθειας των πειραματοζώων και του πειραματισμού γίνεται μετά από σχετική αίτηση του υπεύθυνου της εγκατάστασης προς την αρμόδια Νομαρχιακού επιπέδου Κτηνιατρική Υπηρεσία. Η εγκατάσταση θα πρέπει να πληρεί τις προϋποθέσεις του Παραρτήματος II του Π.Δ. 160, που αφορούν στις κατευθυντήριες γραμμές για τη διαβίωση, τη στέγαση και την ιατρική φροντίδα των ζώων.

Οι υποχρεώσεις των καταχωρημένων εγκαταστάσεων καθορίζονται στα άρθρα 14,15,17 και 18 του σχετικού Π.Δ..

Η σήμανση των ζώων και συγκεκριμένα των σκύλων, των γάτων και των παραγωγικών ζώων (π.χ. χοίρων) γίνεται με τη διαδικασία του άρθρου 16. Η χρησιμοποίηση αδέσποτων ζώων και ιδιαίτερα σκύλων

και γάτων απαγορεύεται.

Ειδικά για τις εγκαταστάσεις πειραματισμού θα πρέπει να ορίζεται υπεύθυνος κτηνίατρος της εγκατάστασης, ο οποίος είναι απόλυτα υπεύθυνος για την παροχή συμβουλών, την κτηνιατρική περιθαλψη των ζώων, καθώς και για τον έλεγχο των συνθηκών διαβίωσης και του επιπέδου υγείας και ευζωίας τους.

4.3. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Στο άρθρο 5 του Π.Δ. 160 δίδονται οι βασικές αρχές που θα πρέπει να τηρούνται έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η απαραίτητη κτηνιατρική περιθαλψη, η περιποίηση και οι συνθήκες στέγασης και διαβίωσης των ζώων αυτών. Συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν στη στέγαση και στη φροντίδα των ζώων δίδονται στο Παράρτημα II και αφορούν στις εγκαταστάσεις, στο περιβάλλον στους θαλάμους διαβίωσης και τον έλεγχό τους, καθώς και στα θέματα κτηνιατρικής – ανθρωπιστικής μέριμνας.

4.4. ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΩΝ

Η διενέργεια των πειραμάτων θα πρέπει να γίνεται σε εγκεκριμένες για το σκοπό αυτό εγκαταστάσεις, από αρμόδια για το σκοπό αυτό άτομα. Προκειμένου για πειράματα που απαιτούν γενική ή τοπική αναισθησία ή τα πειράματα αυτά πρέπει να γίνονται σύμφωνα με το άρθρο 8 του Π.Δ. 160 και υπό τη συνεχή επίβλεψη-παρακολούθηση κτηνιάτρου.

Σε περίπτωση πειραμάτων όπου τα ζώα προβλέπεται να υποστούν ή να κινδυνεύσουν από έντονο πόνο, αυτά θα πρέπει να έχουν την έγκριση της αρμόδιας αρχής σύμφωνα με το άρθρο 7, αλλά και τις επιφυλάξεις του άρθρου 12§3 του σχετικού Π.Δ.. Τα ζώα αυτά πρέπει να βρίσκονται υπό συνεχή κτηνιατρική επίβλεψη και ευθύνη.

5. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Είκοσι χρόνια μετά την έκδοση της Οδηγίας 86/609 και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης ETS 123, τόσο η διεθνής επιστημονική κοινότητα όσο και οι διάφοροι ζωοφιλικό οργανισμοί αναγνώρισαν την αναγκαιότητα για την τροποποίηση των υφιστάμενων νομοθετικών κανόνων, υπό το πρίσμα των σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων σχετικά με την υγεία και την ευζωία των ζώων εργαστηρίου.

Πρόσφατα, το Συμβούλιο της Ευρώπης ολοκλήρωσε τη διαδικασία και εξέδωσε την αναθεώρηση του Παραρτήματος Α της Ευρωπαϊκής Σύμβασης (Anonymus 2007b). Τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως μέλος της Ευρω-

παϊκής Σύμβασης, υπέγραψε το αναθεωρημένο Παράρτημα Α, το οποίο αναμένεται να ενσωματωθεί στη μελλοντική τροποποίηση της Οδηγίας 86/609. Επίσης, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη αρχίσει τη διαδικασία για την τροποποίηση της Οδηγίας 86/609. Θέματα αιχμής για την αναθεώρηση της Οδηγίας 86/609 είναι η ηθική αξιολόγηση των πειραματικών πρωτοκόλλων, η ανάλυση του κόστους της χρησιμοποίησης ζώων σε σχέση με το αναμενόμενο όφελος, η κατηγοριοποίηση της σοβαρότητας του προκαλούμενου πόνου, καθώς και η διαδικασία αδειοδότησης προσώπων και εγκαταστάσεων (Anonymous 2007c).

Τέλος, πρέπει να προστεθεί ότι σε κανένα έγκριτο περιοδικό, που σέβεται την ελληνική, την ευρωπαϊκή και τη διεθνή Κτηνιατρική δεοντολογία και νομιμότητα, δεν δημοσιεύονται εργασίες που δεν αναφέρουν σαφώς τις πειραματικές, κατά περίπτωση, άδειες και την αυστηρή τήρηση των κανόνων ευζωίας των πειραματόζωων.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χρησιμοποίηση ζώων για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς έχει συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο

των ανθρώπων όσο και των ζώων συντροφιάς και των παραγωγικών ζώων, για την παραγωγή ασφαλών και υγιεινών τροφίμων ζωικής προέλευσης για τον άνθρωπο και τη βελτίωση των συνθηκών διατροφής του. Δεν θα πρέπει, όμως, να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η χρησιμοποίηση των ζώων αυτών θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η υγεία, αλλά και η ευζωία τους, τόσο για λόγους ηθικής όσο και για λόγους ορθής επιστημονικής και ανθρωπιστικής πρακτικής. Για όλες εκείνες τις περιπτώσεις όπου θα διαπιστώνεται παράβαση της σχετικής νομοθεσίας, οι υπεύθυνοι του πειραματισμού προβλέπεται να διώκονται με την επιβολή διοικητικών και ποινικών κυρώσεων. Η επιβολή κυρώσεων δεν είναι αυτοσκοπός της Κτηνιατρικής επιστήμης, που έχει το προνόμιο της προστασίας της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης – ευζωίας των ζώων. Σκοπός της Κτηνιατρικής επιστήμης είναι η προστασία των ζώων που τη ζωή τους δυστυχώς, μαζί με τη διαχείριση της υγείας τους, του πόνου τους και της αγωνίας τους, είναι στα χέρια του εξουσιαστή ανθρώπου. Ευχή όλων είναι να μη γίνεται κατάχρηση αυτής της εξουσίας, ειδικά στην περίπτωση των ζώων εργαστηρίου. □

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ - REFERENCES

- Ανώνυμος (2007α) Εγκύκλιος 283091/31-05-2007 περί νομοθεσίας για την προστασία, την υγεία και την ευζωία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Διεύθυνση Κ.Α.Φ.Ε., Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αθήνα
- Anonymous (2007b) Revision of the Appendix A of the European Convention for the protection of vertebrate animals used for experimental and other scientific purposes. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/123-Arev.pdf> [accessed 06 July 2007]
- Anonymous (2007c) Work and reports of the Technical Expert Working Groups on the Revision of the Council Directive 86/609 http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/works_en.htm [accessed 06 July 2007]
- Ανώνυμος (2006) Προεδρικό Διάταγμα 211 περί συμπληρωματικών μέτρων εκτέλεσης του Κανονισμού 1774/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 3ης Οκτωβρίου 2002 για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως 211Α: 2307-2324
- Ανώνυμος (2002) Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 1774/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Οκτωβρίου 2002 για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 273:1-95
- Ανώνυμος (1992α) Νόμος 2015 περί Κυρώσεως Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς. Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως 30Α:417-487
- Ανώνυμος (1992β) Εγκύκλιος 354356/18-05-92 περί καταχώρησης εγκαταστάσεων εκτροφής πειραματόζωων, εγκαταστάσεων προμήθειας, καθώς και των εγκαταστάσεων πειραματισμού – Υποχρεώσεις καταχωρημένων εγκαταστάσεων. Διεύθυνση Κ.Α.Φ.Ε., Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής, Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα
- Ανώνυμος (1992γ) Εγκύκλιος 378158/22-07-1992 περί χορήγησης έγκρισης για την πραγματοποίηση πειραμάτων σε ζώα. Διεύθυνση Κ.Α.Φ.Ε., Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής, Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα
- Ανώνυμος (1992δ) Εγκύκλιος 378191/18-09-1992 περί του ρόλου του κτηνιάτρου ως υπεύθυνου για την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς. Διεύθυνση Κ.Α.Φ.Ε., Γενική Διεύθυνση Κτηνιατρικής, Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα
- Ανώνυμος (1991) Προεδρικό Διάταγμα 160 περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς σε συμμόρφωση με την Οδηγία 86/609. Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως 64Α:1061-1076
- Ανώνυμος (1986α) Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς. Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο
- Ανώνυμος (1986β) Οδηγία του Συμβουλίου της 24ης Νοεμβρίου 1986 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 358:1-27